

Kan kommunene gjøre energisektoren mer naturvennlig?

Advokat (H) Caroline Lund
Advokatfirmaet Lund & Co DA

Kan **kommunene** gjøre energisektoren mer naturvennlig?

- Ja, kommunene kan bidra, og bidrar i betydelig grad!
- Uten kommunenes bidrag ville ulempene vært større.

Kort presentasjon/ståsted

- Advokat og partner i Advokatfirmaet Lund & Co DA
- Juridisk sekretær/rådgiver for flere kommuneorganisasjoner
  - LVK (Vannkraftkommunene) 174 kommuner
  - LNVK (Vindkraftkommunene) 45 kommuner
  - NFKK (Fjord og kystkommunene) 55 kommuner
  - USS (Utmarkskommunene) 88 kommuner
- Rettspolitisk arbeid og prosedyreoppdrag pva kommunene.
- Mandatet: Sørge for at konsesjonsvilkårene for selskapene som utnytter naturressursene i kommunene ivaretar naturmiljøet, og at ressursutnyttningen skjer på en bærekraftig måte.

Landssamanslutninga av vasskraftkommunar (LVK)

- Stiftet i 1978
- 173 medlemskommuner som utgjør 65 % av areale 17 % av folketallet
- Formål:
- LVK skal ivareta ***vertskommunenes*** interesser i alle spørsmål om kraftutbygging

Reguleringen av ulike energikilder og inngrep er svært ulik - Hva er forklaringen?

Fakta I: Ny stor utbyggingsepoke

- Vi står overfor en av **våre største utbyggingsepoker** både på vann, vind og nett.
- For første gang i norsk historie skjer dette *selv om vi er selvforsynt med energi*.
- **Hvorfor?**
- Klimamiljøbevegelsen og politikerne har fått et felles mål: **Klimaforbedringer**.
- Ikke klimaforbedringer i Norge, men det **globale/** europeiske klimaet.

Paradoks I:

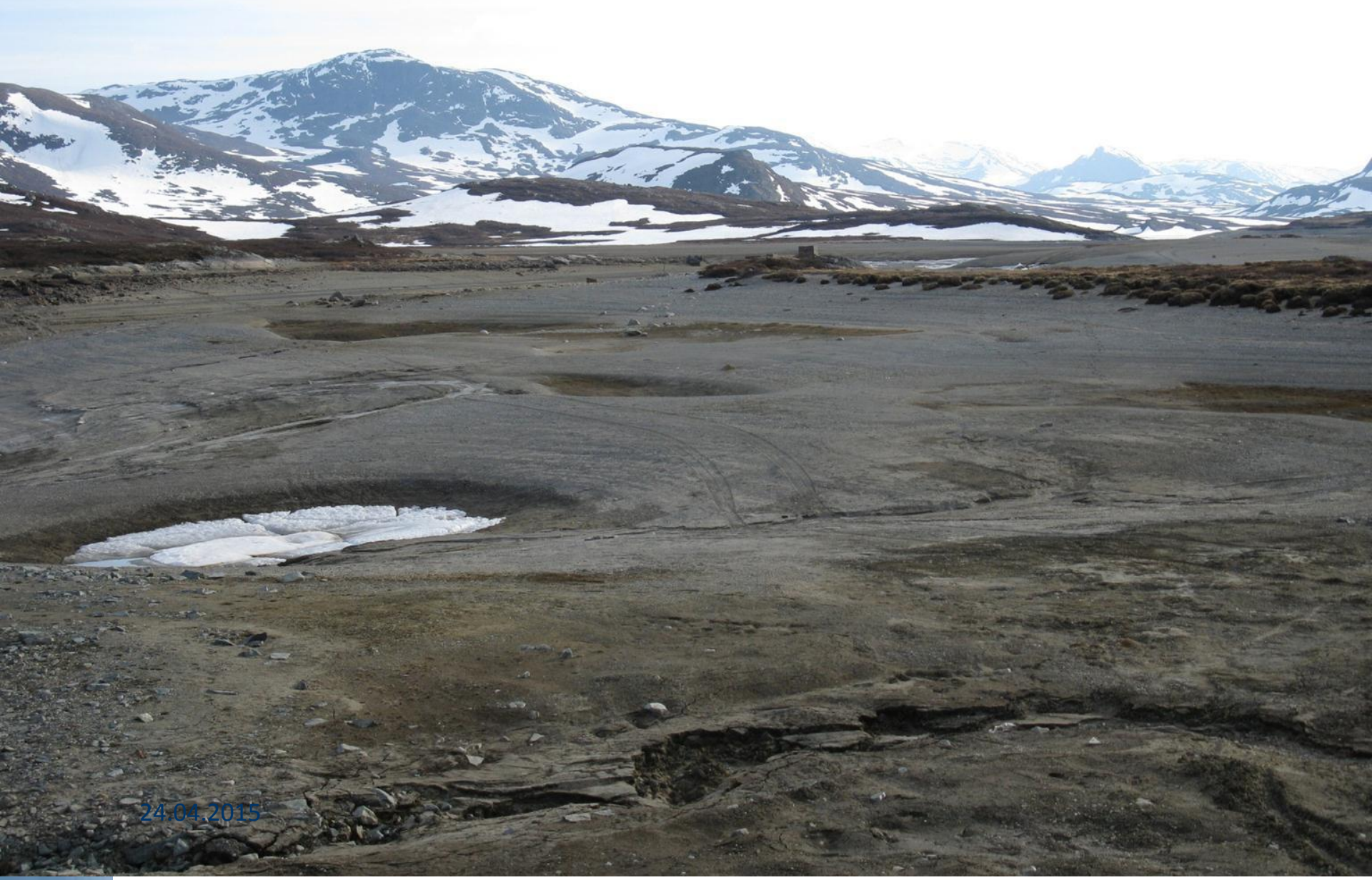
- Mens miljøbevegelsen tidligere var opptatt av høye kraftpriser som insentiv til **energisparing**, heies fornybarsatsingen og utbyggingene frem:
- Suksesskriteriet nå er **antall nye kilowattimer** vind og vann.
- Konsekvens:
  - Kraftoverskudd, og dermed fallende prisene
  - **Insentivet er blitt et disinsentiv.**
  - Behov for mer kraftlinjer

Paradoks II:

- Hvilke konsekvensutredninger «KU'er» foreligger for fordeler og ulemper?
  1. Hva er klimaeffekten?
  2. Hva er verdien av naturinngrepene?
- Det *første* (klimaeffekten) er tilnærmet umulig å regne på, det *andre* (verdien av naturmiljøet) foreligger det ingen gode målemetoder for
  - (NOU 2013: 10 - økosystemtjenesteutvalget – naturens goder)

Kraftutbyggingens påvirkning på lokalmiljøet

24.04.2015

BITIHORN

Fakta II: Kraftlinjer

- Riksrevisjonens rapport 3:11 (2006-2007):
  - 2600 km² areal er fysisk nedbygd av bygninger og anlegg til samferdsel
  - 3266 km² areal er beslaglagt av traseer til kraftledninger
- Statnett alene skal investere om lag 70 milliarder kroner i nye kraftlinjer

Problemstillinger

- Hva er kommunens rolle ved kraftutbygginger?
- Hvilke interesser skal kommunen ivareta?
- Hvilke redskap har kommunen til å «gjøre energisektoren mer miljøvennlig»?
- Hvilke utfordringer støter kommunen på?

Kommunenes rolle

Kommuneloven § 1:

Formålet med denne lov er å legge forholdene til rette for et funksjonsdyktig kommunalt og fylkeskommunalt folkestyre, og for en rasjonell og effektiv forvaltning av de kommunale og fylkeskommunale fellesinteresser innenfor rammen av det nasjonale fellesskap og med sikte på en bærekraftig utvikling. Loven skal også legge til rette for en tillitskapende forvaltning som bygger på en høy etisk standard.

Kommunens rolle ved kraftutbygginger

- Kommunene har **ingen vedtaksmyndighet** i kraftutbyggingssaker
  - Energisektoren er unntatt fra plan og bygningsloven.
- **Høringsinstans** som vertskommune
  - Representant for lokalbefolkningen /allmennhetens interesser.
  - Få arbeidsplasser, fokus på konsekvensene
- Rettighetshaver til **økonomiske ytelser**
  - Mottaker av konsesjonskraft, konsesjonsavgifter, næringsfond mv. Eiendomsskatt og naturressursskatt.

Kommunens interesser

- Mens staten preges av sektortenkning, tenker **kommunene tverrsektorielt:**
  - En kommune er opptatt av sitt naturmiljø, næringsutvikling og inntekter.
  - En kommune er opptatt av klima og naturmiljøet.
- Den enkelte kommune må foreta sine egne interesseavveininger.
- Det er fra kommunehold hevdet:
  - Når miljøbevegelsen «svikter» naturmiljøet på bekostning av ukjente klimavirkninger, står kommunene mer alene om å verne om sine egne naturverdier.

Hvilke redskap har kommunen for å «gjøre energisektoren mer miljøvennlig»?

1. Som **høringsinstans** ved konsesjonsbehandling av nye utbygginger
  - Hvilken lov kommer til anvendelse?
  - Hvilke vilkår skal stilles?
2. Ved å fremme **krav om revisjon** av konsesjonsvilkår i gamle konsesjoner
  - Kommunene har fremmet en rekke revisjonskrav
  - Uenig med OED om hva som er rammen
3. Som sentral part /deltaker i **vannregionutvalget**

- Historisk har **vertskommunenenes syn på kraftutbyggingen** blitt tillagt avgjørende vekt i konsesjonsbehandlingen.

Hvorvidt distriktet får en rimelig andel av de utløste verdier, kan være gjenstand for delte oppfatninger. Mener vedkommende distrikt at utbygging ikke er ønskelig, vil dette i praksis være avgjørende; de sentrale myndigheter og Stortinget er varsomme med å beslutte utbygging dersom distriktet er imot. Fredning vil derimot kunne komme på tvers av den lokale oppfatning, og spørsmålet har derfor vært reist om den kommune som – ut fra overord-

Falkanger, vassdrags- og energirett (2002) side 58

«Vertskommunen er en svært viktig part og sentral høringsinstans i forbindelse med konsekvensutredninger og konsesjonsbehandling av vindkraftanlegg etter energiloven. Vertskommunens vurderinger vil som hovedregel tillegges avgjørende vekt (...)»

(Odd Roger Enoksen, 6.11.2006)

Europower

4.9.2013

Høyre og Frp freder ikke innlandet

Verken Høyre eller Frp vil på generelt grunnlag si nei til vindkraft i innlandet slik olje- og energiminister Ola Borten Moe (Sp) signaliserer. Men de er enige at kommunene i praksis skal ha vetorett.

[Les mer](#)

Konkrete eksempler:

- Vindkraft:
- En rekke konkrete saker viser at kommunene er opptatt av naturmiljøet.
- Flere steder sier kommunene nei til utbyggingsprosjekter.
  - (for eksempel Aremark kommune)

Konkrete eksempler:

- Kraftlinjer:
- «Monstermastene i Hardanger».
- En illustrasjon på at ikke bare lokalbefolkningen men også kommuner er opptatt av sine naturverdier.
- Kabling kreves av mange kommuner.
- Hva med kabling i Nordmarka?
  - Raymond Johansen og Stian Berger Røsland har varslet krav om dette.

Over 30,000 mennesker var samlet på Rådhusplassen for å protestere mot kraftlinjene gjennom Nordmarka i november 1946.

Statnett tapte igjen

Fjordane tingrett besluttet torsdag å opprettholde avgjørelsen om oppsettende virkning i Sjørdalen. Det betyr at Statnett fortsatt ikke har tilgang til området. – Dette er alvorlig, sier Statnett i en kommentar.

[Les mer](#)

Konkrete eksempler:

- Vannkraft:
- Kommunene er aktive i vannforvaltningsarbeidet.
- LVK sto sammen med naturmiljøbevegelsen bak klagen til ESA, om OED tolkning at den norske energilovgivningen hadde forrang for vanndirektivet og vannforskriften.
- ESA har gitt klagerne medhold.

- Fornybardirektivet - vs. vanndirektivet/vannforskriften?
- Nei

Hvilke utfordringer støter kommunen på?

24.04.2015

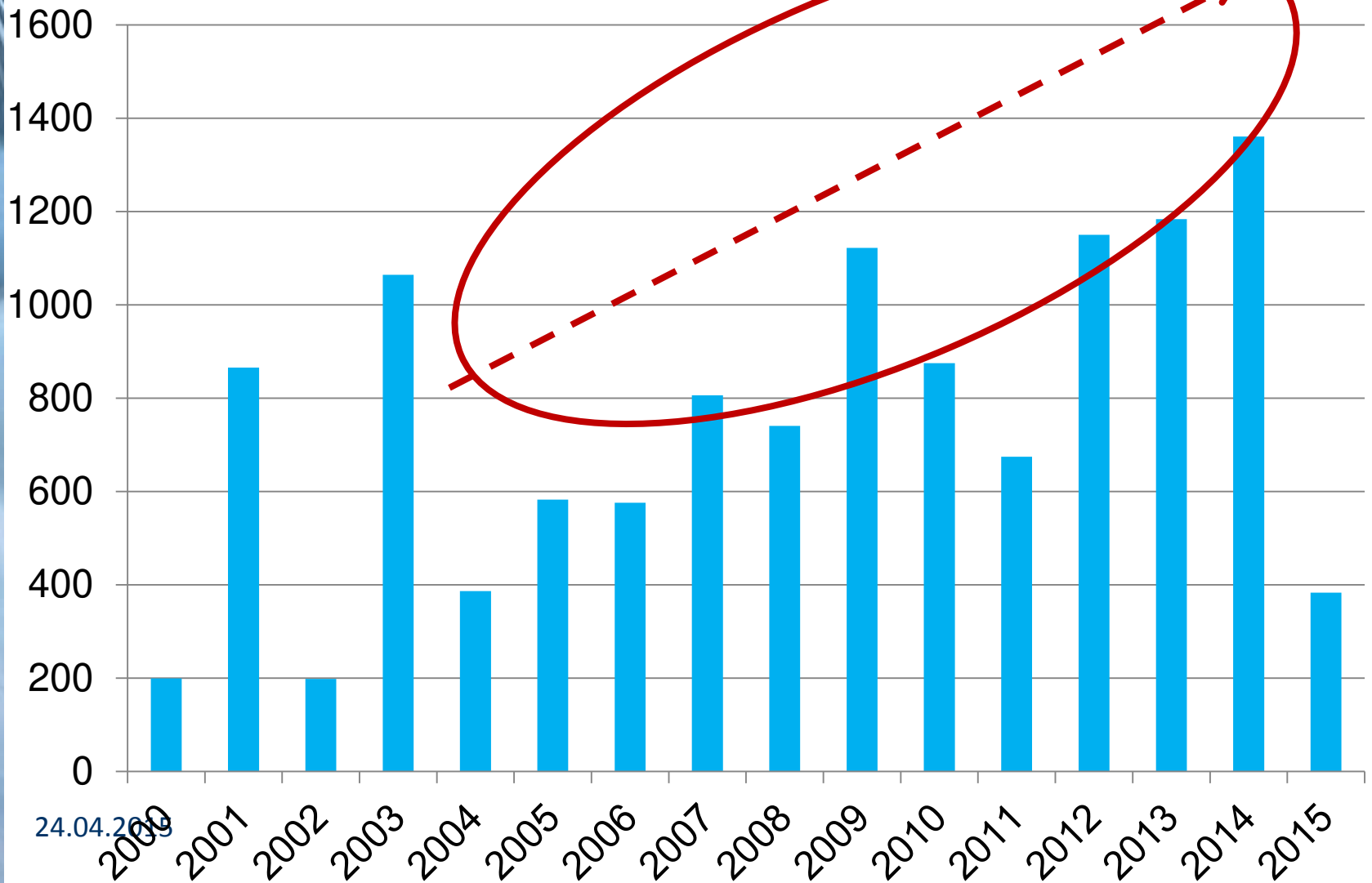

Nasjonale og internasjonale målsettinger om økt fornybar produksjon fortrenger lokale miljøinteresser!

- **Grønne sertifikater** - er blitt en betydelig utfordring for naturmiljøet!
- Siden årtusenskiftet har det blitt gitt konsesjon til ny produksjon til mer enn ett «Alta-kraftverk» (dvs. 655 GWh) hvert år.
- Stadig flere utbyggingsprosjekter unntas konsesjonsbehandling. (Konsesjonsfrie)
- Produksjonshensynet gis forrang for naturmiljø, også i revisjonssakene.

Innvilgede vannkraftkonsesjoner NVE

Antall GWh

24.04.2019

Konsesjonsfrie utbygginger Nedre Røssåga kraftverk

- Tiltak:
- Nytt aggregat på 225 MW
- Ny parallell tilløpstunnel og utløpstunnel
- Ca. 40 % økning av slukeevne
- Produksjonsøkning ca. 150 GWh
- Mulig å endre dagens kjøremønster

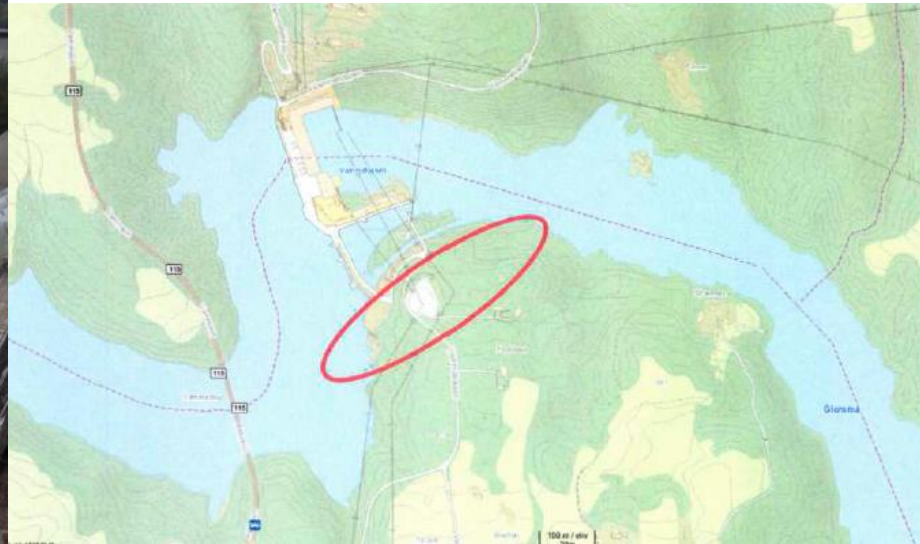

Konsesjonsfrie utbygginger

Nedre Røssåga kraftverk

- Multiconsult om det berørte området:
«en av de fineste våtmarkslokaliteter i Nordland».
«verdifulle våtmarksområde med et nasjonalt viktig fugleliv hvor det hekker flere rødlistede fuglearter»
- NVE kom i sitt vedtak til at tiltaket ikke var konsesjonspliktig:
«NVE kan ikke se at et nytt Nedre Røssåga kraftverk vil ha nevneverdige negative virkninger for Stormyrbassenget. Forutsetningen er at Statkraft følger opp det de selv sier om uendret reguleringspraksis. NVE ser ingen grunn til å tvile på dette».

Utbygging av nytt Vamma 12

- Prosjektsøknaden – nytt uavhengig kraftverk
- Uttak av 380.000 kubikkmeter masse
- NVE: konsesjonsfritt!

Revisjonssaker – miljøhensyn vs. produksjonshensyn

- Over 400 konsesjoner kan revideres innen 2022:
  - Gamle utbygginger og utdaterte konsesjonsvilkår, behov for modernisering
  - Behovet forsterkes med nye miljøkonsekvenser med økt effektkjøring: Grønt batteri – eller «Europas vannklosett»?
  - Konkret vurdering: Hvilken effekt vil minstevannføring få for miljøforholdene i vassdraget?

Minstevannføring

OEDs syn - revisjon av Vinstra (2008) og Tesse (2011):

*«Konsesjonsmyndighetene vil være restriktiv med å fastsette nye skjerpede krav om vannslipping, og dette vil **kun pålegges i spesielle tilfelle.**»*

OEDs retningslinjer fra mai 2012, side 27:

*«Pålegg om minstevannføring og magasinrestriksjoner vil fastsettes **hvor spesielle hensyn tilsier det.**»*

- Innst. nr. 131 (2008-2009):

"Komiteen mener tiltaksplanene som skal utarbeides med utgangspunkt i direktivet, må innlemme revisjoner av vannkraftkonsesjoner. ! særdeleshet er det viktig å få til ordentlige miljøforbedringer der det ikke er krav om minstevannføring i dag. (..) Komiteen vil påpeke at det generelt er stort forbedringspotensial på mange plan i gamle vannkraftverk, der potensialet for miljøforbedring kan være stort med bare litt vannslipp."

Måna elv, Tinn kommune

Minstevannføring

- Revisjon av Selbusjøen og Dragtsjøen (2014):
«Pålegg om minstevannføring må sees i sammenheng med de etablerte forholdene i vassdraget. Både tapet for regulanten og det nasjonale tapet av kraftproduksjon må tas i betraktning. Olje- og energidepartementet bemerker for øvrig at vurderingen av om det skal pålegges minstevannføring ikke er den samme ved revisjon som den ville ha vært dersom det skulle gis ny konsesjon.»

Takk for oppmerksomheten!

